

היכלי תורה

רשת שיעורי תורה

ערב שבת פרשת נח ל תשרי תשסח ♦ דף היומי בבלי: כתובות מא ירושלמי: תענית ב משנ"ב: ח"א צו.

וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ (ז, כג)

נושאי ה'דף' בעלון

- גידול כלב והנחת מודעה לזהירות.....כתובות מא
- פלפולים שאינם אמת.....כתובות מב
- דינים באמירת דבר בשם אומרו.....כתובות מג
- תובעת שבעלה לא יגרשה מחמת שהוציא עליה שם רע.....כתובות מד
- לשון הרע על קטנים, או על חפצים.....כתובות מה
- עני שקיבל צדקה משני אנשים מאתיים וזו בבת אחת.....כתובות מו
- אב שאוסר על בנו לעבוד.....כתובות מז
- התחייבויות החותן לחתנו שנעשה סוחר, וכיבוד שניתן בטעות.....כתובות מז
- כפתור ופרח.....עמוד 6

פסוק זה נראה לכאורה מיותר, כי הלא כבר אמר "ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם" (ז, כא).

ועוד, שבפסוק הראשון כלל חמשה מינים, עוף, בהמה, חיה, שרץ ואדם, ואילו בפסוק זה נמנו רק ארבעה ולא הוזכרה החיה בין המינים שנמחו במבול.

ונראה לבאר לפי דעת רבי יוחנן (זבחים ק"ג, א) הסובר כי בארץ ישראל לא ירד מבול, והקשה לו ריש לקיש הסובר כי גם בארץ ישראל ירד המבול, הא כתיב "מכל אשר בחרבה מתו", אם כן איך מתו אותם שבארץ ישראל? תירץ לו רבי יוחנן, שאף על פי שלא באו מי המבול לארץ ישראל, בכל זאת ההבל שיצא מהמים שהיו רותחין, נכנס לארץ ישראל, והמית את כל הנמצאים בה. חזר ר' יוחנן והקשה לדעתו של ריש לקיש, והלא מהפסוק "מכל אשר בחרבה מתו" מוכח שגם בזמן המבול היה מקום שנשאר "חרבה" שלא ירד עליו המבול, ובכל זאת מתו יושביו, והיינו על ידי ההבל, למדנו מכאן, כי בארץ ישראל לא ירד המבול. ותירץ לו ריש לקיש, כי כוונת "חרבה", לא שהיתה חרבה בזמן המבול, אלא במקום שהיה חרבה בטרם בוא המבול.

ולהלן אומרת הגמרא אליבא דרבי יוחנן כי הראם שהוא חיה ענקית שלא היה לה מקום בתביה, היה בזמן המבול בארץ ישראל. ואף על פי שגם בארץ ישראל מתו כל החיות מחמת ההבל, כתבו התוספות, כי הראם שכחו רב, לא הזיק לו ההבל. ומשמע מדברי התוספות כי גם הארי דבי עילאי עשה כמעשה הראם, ובזמן המבול היה בארץ ישראל.

נמצא, אם כן, לפי דעת ר' יוחנן שהלכה כמותו, כי המתים במבול היו בשני אופנים, בכל העולם כולו מתו על ידי שבאו עליהם מי המבול, והמתים בארץ ישראל, שהיא ה"חרבה" האמורה בפסוק מתו מהבל המבול.

סדרם של הפסוקים מדוקדק ומבואר מעתה, שני הפסוקים הראשונים עוסקים במקומות שבהם עליהם המבול, ובהם נאמר "חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים" - ובאותם המקומות - "ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם", כי שטיפת מי המבול המיתה את האדם ואת כל מיני בעלי החיים בלי יוצא מן הכלל. עכשיו באה התורה לספר לנו על ארץ ישראל שלא בא עליה המבול ומתו בה מחמת ההבל בלבד, ובהם נאמר "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו" וחרבה היא ארץ ישראל שהיתה יבשה שלא ירד עליה המבול, ובארץ ישראל הרי לא כל החיות מתו, כי הראם והארי דבי עילאי מחמת שהיו גדולים וגיבורים לא הזיק להם ההבל, ולכן נפרטו המינים שבפסוק הראשון, מלבד החיה שלא מתו כל בני מינה.

ע"פ כתנות אור

הש"ס שמאיר את עיני ישראל עמוד 7

וקח סניגור...

קול שעטת סוסים אבירים הבקיע באחת את שלוות הנצח של הכפר שזמה מאות שנים לא אירע בו כל דבר מיוחד ויוצא מגדר הרגיל. אחרי הדהרה נשתררה דממה, ואז – פילח קול תרועת חצוצרות את הדומיה הסמיכה. האיכרים חידדו אזנים בפליאה, זקפו ראשיהם כאינם מאמינים ואז מיהרו לנטוש את מעדריהם ומחרשותיהם, עזבו את שדות הדגן, הבצלו והכרום ונחפזו אל הכפר בחרדה, לדעת מה זה ועל מה זה.

הוא עמד שם על קן גבוה, הדור בלבושים מבהיקים ועטויי סמלים נוצצים, ונוצה מסולסלת מזדקרת מעל לכובעו המשתפל על מצחו בתחושת יהירות. בעיניים נוצצות הביט במרוצה החפוז של האיכרים ועקרות הבית שהתקבצו סביבו ואז תקע שנית בחצוצרת הכסף בכדי להשתיק את ההמון.

הס הושלך. הכרוז המגונדר הוציא מגילת קלף והחל קורא מתוכה כשכולו אומר כבוד:

"בשם הוד מלכותו!"

מישהו כבר דאג להסביר לכפריים הנבערים כי כעת עליהם להוריד את הכובע, מפני כבוד המלכות, ולעמוד בראש מורכן בכדי לקבל את דבר המלך ירום הודו. הם לא בדיקו הבינו מה רוצים מהם. מה שהם כן קלטו היתה העובדה כי הרבה ברירות אין להם...

ואז הודיע הכרוז כי המלך ירום הודו, זה שעלה לא מכבר על כס מלכותו, רוצה להכיר את עמו מקרוב וכיון שכך נוסע הוא על פני המדינה ומגיע לכל אזור ולכל פינה ולו הנידחת בדייק.

"**הכפר** שלכם! הכפר הזה הוא שזכה להיות מרכז לכל הכפרים שסביבו" – שאג הכרוז בעוד צווארו מאדים והולך – "לכאן יבוא המלך בעוד כחדשיים! אשריכם!!! יחי המלך!!!"

הוא לא הבין איך זה נשאר הכפריים אדישים כל כך. "למה אינכם מכריזים יחי המלך?" התפרץ לעברם בזעם.

בדלית ברירה הפליטו "יחי" חלוש, צרוד ועלוב.

אבל בימים הקרובים נודע להם כי הם אינם יכולים להישאר אדישים לעניין. בהכנת ביקורו של המלך הצעיר צריכים כולם להשתתף.

שוטרים חמורי סבר החלו להסתובב בכפר ולשלח מבטים מזרי אימה לכל פינה. באי חשק מופגן עזבו הכל את התבואה הבשלה שבשדות, את השתילים ואת הירקות והתמסרו לגמרי להכנת מסיבת קבלת הפנים. הם עמלו קשות ליישר שטח, להכין בימה כבודה, לתפור לבושים מתאימים לכבדי הכפר ועוד כהנה וכהנה.

כל זאת – מבלי שיהיה להם כל עניין בדבר. מאות שנים לא יצאו הם ואבותיהם ואבות אבותיהם את האיזור והם אפילו לא ידעו כי המלך מת ובנו קם תחתיו...

אלא שאנוסים היו על פי דיבור השררה. הלב העלה טינא והמרירות גברה מיום ליום ואיימה לפרוץ בכל רגע.

ואז, כאשר הכל מוכן היה וכולם כעוסים ומרי נפש היו, הגיע היום. רכוב על סוס לבן הגיע המלך כשהוא מלווה במשמרות כבוד אינסופיים. בזמנים כתקונם היה המחזה מרהיב את עיני הכפריים. כעת לא עניין אותם דבר.

כאשר עלה המלך אל הבימה, צעיר שבקושי החל זקנקנו לצמח, עלה הכעס לגבהים. "בשבילו עבדנו?", רטנו בקול האיכרים הישישים.

אחד מהם לא עצר בזעמו. מבלי לחשוב הרבה חפרו אצבעותיו רגב בוץ סמיך מן האדמה והטיחוהו אל מרכז הבימה. אגרוף הבוץ חצה את כל המשמרות והגיע היישר אל הכתובת... הוד מלכותו עמד במרכז ונטף בוץ חום ודביק.

הבזיזן היה נורא. המשליך נתפס על אתר. אחת דתו... פסק הדין היה ברור.

אבל המלך הצעיר היה נבון ורגיש. הוא הבין כי עובד אדמה קשיש אינו מרים סתם כך יד במלכו. לפני פסק וביצוע גזר הדין ביקש להיפגש עם הנאשם בכלאו.

ואז, כאשר נפגשו, שפך האיכר בפניו את כל מרירותו. סיפר לו איך עקרו אותם מאדמותיהם ומגידוליהם לשם מטרה שאת **משמעותה** לא הבינו עד לרגע זה. איש גם לא פיצה אותם על ההפסדים הכבדים. המלך נשך שפתותיו. מסתבר כי התקציבים הכבדים שהוקצו למטרה נעלמו אי שם באמצע הדרך... הוא הבין היטב ללבו של האסיר.

אבל מה אפשר לעשות!! חוק זה חוק!

כאשר יצא המלך את הכלא, החל לחפש בדחיפות עורך דין שייצג את הנאשם במשפט. מירוץ יוקרה של טובי עורכי הדין התפתח במדינה. כל אחד רצה לזכות במשרה הנכספת. המלך קיבל אותם לראיון אישי.

"**איזה** פסק דין יכול אתה להשיג?" – שאל את הראשון.

- "**המתנת** גזר דין המוות למאסר עולם!"

"**לשם** כך איני צריך אותך" – הפטיר המלך ביבושת ופטריו מעל פניו. כעת התחילה תחרות של ממש. כל סניגור התיימר להשיג הישג טוב יותר. 40 שנה, 25, עשור, חמש – המלך לא שבע רצון מאף אחד.

ואז בא האחרון והכריז כי הוא מסוגל להשיג לנאשם בבית הדין חפות מוחלטת! "לשם כך איני צריך אותך" – הפטיר שוב המלך ביבושת ופטר גם אותו מעל פניו...

את המשל הזה סיפר קדוש ישראל מריזין זי"ע, כאשר בא להגדיר את מעלתו בקדוש של רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, סניגורו של ישראל. "**יודעים** אתם מי היה הרבי מבארדיטשוב?!" – אמר – "הוא עוד יכל לחייב את המלך לשלם פיצויים לכפריים..."

"**וכח** כזה של המתנת הדינים היה רק לו! זה יכל רק הוא!"

זכותו תגן עלינו ונזכה להיכתב בספר של צדיקים גמורים. אכ"ר.

שמיטה

יבול נכרי

תוצרת שגדלה בקרקע בבעלות גוי ובעיבוד גוי - נחלקו הדעות אם יש בתוצרת זו קדושת שביעית, ולמעשה דעת החזון איש שיש לנהוג קדושת שביעית בתוצרת זו, ומנהג ירושלים שלא לנהוג קדושת שביעית בתוצרת זו.

חלק מההכשרים נוהגים כדעת החזו"א וחלקם נוהגים כמנהג ירושלים.

לוח תאריכים

פרסום הזמנים, שבהם התוצרת המוצאת למכירה לציבור היא בחשש איסור ספיחין.

זמן קדושת שביעית

הרוב המכריע של התוצרת קדוש בקדושת שביעית מיום ר"ה, מאחר שהירקות נלקטים אחרי ראש השנה.

זמן איסור ספיחין

כל ירק לפי הזמן שבו מגיע לשיווק אחרי שנזרע ונקטף.

ערבה דרומית

שטח בדרום הערבה, אשר לכל הדעות דינו כחזו"ל.

ערבה צפונית

אזור בצפון הערבה, אשר נחלקו הדעות אם הוא נחשב לארץ ישראל. לדעת מרן הגר"ש יש להחמיר יש להחמיר ולא לקחת משם סחורה, ובד"ץ העדה החרדית נוהג לקחת משם סחורה כדעת בעל "מנחת יצחק".

אוצר בית דין

ירקות ופירות שגדלו בשביעית בשדות יהודים על פי ההלכה ובפיקוח בית דין.

אך ישנם הבדלים וחילוקים בין בתי הדין השונים ובצורת הפיקוח, ולכן יש לברר על ראשי אוצר ב"ד והנהגותיהם ההלכתיות. הירקות והפירות הנ"ל קדושים בקדושת שביעית, ויש לנהוג בהם באופן הנכון ע"פ ההלכה.

הכסף המשולם עבור פירות וירקות אלו משולם אך ורק על הטיפול והטרחתו ול על הפירות והירקות עצמם.

יבול חו"ל

תוצרת המייובאת מחוץ לארץ ואין כל הגבלה על השימוש, הקניה או המסחר בה.

מצע מנותק

תוצרת הגדילה באופן שאינה מחוברת לקרקע, ולכן אינה קדושה בקדושת שביעית.

אך מאחר שצורת הגידול דורשת הקפדות הלכתיות מיוחדת כדי להחשיב את הגידול כמנותק לגמרי מן הקרקע, יש לקנות תוצרת זו רק בהשגחה המקפידה על נושאים אלו. לגבי ברכה הראויה להם נחלקו הדעות "בחיי אדם, כלל נ"א סבר שברכתם "שהכול" ויש שסברו שברכתם "בורא פרי האדמה".

שליחות - כתב שליחות

הנוהגים בקדושת שביעית בפירות נכרים, חותמים על כתב השליחות, הממנה את רוכש הסחורה מהגוי לשליח הקונה, כדי שלא לעבור על "איסור סחורה" בתוצרת זו, ויש לחתום על השליחות לפני שרוכש הסחורה קונה אותה מן הגוי.

גידול כלב והנחת מודעה לזהירות

בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' רצז) נשאל לדעת האוסרים לגדל כלב בלי שלשלאות בבית, אם יש היתר בזה אם בעל הכלב ישים אזהרה או מודעה בכניסה לחצר שיש שם כלב רע. וכן יש להסתפק במי שיש לו סולם רעוע בביתו, אם מספיק שיכתבו עליו מודעה או לא.

וכתב לדייק מדברי הגמ' (ב"ק טו:) שאמרו מדר' נתן שמנדים אותו עד שישלך את ההיזק, שמשמע לכאורה שאין לו תקנה אלא עם סילוק ההיזק, והנחת מודעה אינה מועילה. וכמו כן יש לדייק מלשון **הרמב"ם** שכתב בסולם ובור שצריך לתקן בתיקון גמור, ולא כתב שמספיק בכתיבת אזהרה, ומבואר לכאורה שצריך דוקא שישלך ההיזק, ויעשה באופן שלא יזק בו אדם. ומ"מ זה ברור שאם יעשה פעולה אחרת שעל ידה ישלך את ההיזק שפיר דמי, וכגון אם יעשה גדר סביב הסולם, וכיוצא בו.

והוסיף, שיש לדון בזמן הזה שיש שמחזיקים בבתיהם מיני כלים עלקטרישע, וכן מיני פוידער וכיוצא בו, שהם מיני סם ומזיקין לבני אדם, והאיך מחזיקים אותם, והרי יש בזה לאו לא תשים דמים בביתך, וגם דבר זה גורם מכשולות, וכמה פעמים בני אדם נכשלו בהם. ואם נאמר שדי במה שכותבים עליו שהוא דבר המזיק, א"כ כיון דעל כל אלו החפצים כותבים שהוא מזיק, שפיר יש ללמד זכות על מה שמניחים בביתם דבר כזה.

וכתב שקצת ראיה יש מדברי הגמ' (ב"ק סט.) שאמרו, כרם רבעי היו מציינין אותו בקוזות אדמה [עפר אדום], סימנא כי אדמה, מה אדמה איכא הנאה מינה, אף האי. ושל ערלה בחרסית, סימנא כחרסית, מה חרסית שאין הנאה מינה, אף האי דלית ביה הנאה מינה. ושל קברות בסיד, סימנא דחיוור כעצמות. ואמר רשב"ג בד"א בשביעית דהפקר ניהו, אבל בשאר שני שבוע הלעיטוהו לרשע וימות, ע"ש. והנה מבואר שמועיל לעשות למזיק היכר לעוברים ושבים, שאל"כ יצטרך לתקן גדר ולהסיר את המכשול, אלא וודאי כל שצוין עליו בסימנא מילתא הוא, ולא צריך עוד. וא"כ י"ל שהוא הדין בענין הנ"ל שמספיק לכתוב על החפצים שהם מסוכנים, ודי בזה.

ומיהו כל זה בחפצים, אבל לכלב רע ודאי שאין מועיל כתיבה בעלמא, שהרי כל שאינו קושרו הכלב יכול הכלב לצאת החוצה, מחוץ למקום האזהרה, וגם בפנים הבית כל שאינו קשור, אינו מועיל אזהרה כזו בכלב, שהרי א"א שלא יפתח לפעמים הבית ויצא לחוץ, אבל לכלב הקשור בשלשלאות מספיק לכתוב ולהזהיר את העוברים בחצר.

פלפולים שאינם אמת

ובחתם סופר (חולין ז. ד"ה ופה) כתב, מצאתי מקום להרחיב הדבור מה שאלצני. הנה **השל"ה** וכל גדולי ישראל צווחיה כי כרוכיה על החילוקים הנוהגים בבעלי ישיבה ואומרים שהם מבלי עולם. והנה דבר זה נתפשט בתפוצות ישראל מאוד מאוד, וכל רואיו ומביניו יכירו כי לכאורה שוא והבל הוא. וחלילה לנו לחשוב כן על צדיקים וטובים קדמונינו שהנחילו לנו ירחי שוא ומשאות מדיחים, איך לא סקלום אנשי דורם אז כשהתחילו לקלקל. ואם תאמר היה מה שהיה. אתה נותן מקום למינים לרדות ולטעון שמא גם תפילין וכיוצא בו התחיל בדור מן הדורות ולפנים לא היה. חלילה לחשוב.

אבל, אומר אני החילוקים דרכם בקודש וממעיין הקודש יצאו, אלא שנתקלקל באורך הזמן. וטרם כל נחקור על שם זה "חילוק" מה שמו. והנה היו יודע שעיקר שמוש התלמידים אצל רבם הוא לדמות מילתא למילתא. כמו שכתב **הרא"ש** והובאו דבריו **בב"י** (יו"ד סי' רמב בבדק הבית), ולכן נהגו שכשאדם מחדש דבר אומרים בלשון אשכנז גלייך או אום גלייך, דהיינו דומה או אינו דומה - שהדמיון עולה יפה או אינו עולה יפה. והיות הסברות עמוקות ודקות כחוט השערה לחלק בין זה לזה ועל ידי החילוקים מתרצים קושיות, והרב היה מורה לתלמידים על דברים שהיו נראים להם דומים זה לזה, שאין זה כך ויש סדק בין זה לזה, וזהו פירוש "חילוק" שהרב היה מראה לתלמידים החילוק וההפרש בין הסברות שהיה נראה להם במושכל הראשון שהם דומים זה לזה ומזה ילמדו דרך האמת בהוראה.

ואמנם בעוונותינו הרבים נתקלקלו הדורות, ואדרבא החליפו הנ"ל בפלפולים חריפים ומשוננים, ואינם משגיחים אם הדברים דומים או לא, אלא רק משגיחים שיהיו הדברים חריפים וחדודים, או במהלך של "לשיטתנו" ואף שאם יעיין טוב יראה שאין זה שיטתו שהחילוק רב ביניהם.

והדורות נתקלקלו עד שבעלי החריפים האלו הם המורים בחריפותם. וכבר כתב **הריב"ש** (סי' רעא) אבל אין צריך לידע כל הוויית התוספות וגליוניהם ולמירמי דוקלי ולזקוף להו. וכמה חכמים ראינו בעינינו מפולפלים וחריפים בהוויית דמעילי פילא בקופא דמחטא ועל כל קוץ וקוץ אומרים תילי תילים קושיות ותירוצים ולפום חורפא לא סלקא להו שמעתתא אליבא דהלכתא ואומרים על אסור מותר ועל מותר אסור.

והאריך בזה עוד, ובסוף דבריו כתב, ה' יודע כי כעין האמור למעלה הבנתי מקיצורי דברים ורמיזותן של רבותי הקדושים זצ"ל אלא הם שמו מחסום לפיהם ולא גילו אלא ברמז לצנועי תלמידהם. ואני עני וכואב מקום הניחו לי להתגדר בו וה' הטוב יכפר בעדי. וע"ע **בחות יאיר** (סי' קכד), ובפלא יועץ (ערך גירסא).

דינים באמירת דבר בשם אומרו

אמירת מקום השמועה

בסוגיין. אמר רב זירא אמר רב מתנה אמר רב, ואמרי לה אמר רבי זירא א"ר מתנה אמר רב, וכו'.

וברש"י (ד"ה אמר) כתב "הוא רבי זירא הוא רב זירא, אלא בבבל מקמי דסליק לארעא דישראל לקמיה דרבי יוחנן ואין סמיכה בבבל הוו קרו ליה רב זירא, ובהא שמעתא איכא למ"ד מקמי דסמכוהו אמרה ואיכא למ"ד בתר דסמכוהו אמרה".

והקשו האחרונים מאי נ"מ באיזה מקום אמר את השמועה. ועיין בספר מגיד תעלומה (ברכות כז:) מבעל הבני יששכר שכתב שהיו מקפידים לומר ולסיים המקום שבו אמרו חכמים השמועה כי הוא טוב לזכרון.

כשיש ספק מי אמר השמועה

והנה **בתוס'** (מנחות מ:) השיגו על דעת רש"י וכתבו שר' זירא אינו רבי זירא. וכתב **בשדי חמד** (מערכת א כללים ס"י קמג) בשם ספר טהרת המים שבמקום שכתוב בש"ס ר"י ואין יודעים אם הוא רבי יוסי או יהודה וכיוצא שהנכון שיקרא ר"י, כיון שהוא ספק וספק דאורייתא לחומרא, אך **השדי חמד** חלק וכתב שאין זה איסור דאורייתא אלא מדברי סופרים. וע"ע **בשו"ת חלקת יעקב** (סי' מו) מה שדן בזה כשאינו יודע בבירור שמו של בעל המאמר, מה יאמר. ובספר דבר בשם אומרו (פ"ו הערה ב) הביא מחלוקת ראשונים באופן שיש לאדם ספק מי בעל השמועה אם יאמר לשון המשתמעת לשניהם, או שיש להזכיר את שני השמות, עיי"ש.

כששני חכמים אמרו השמועה

אמר ליה אבימי בר פפי, שקוד אמרה. שקוד מנו, שמואל. הא רב אמרה, אימא, אף שקוד אמרה.

כתב **הבני יששכר** בספרו **מגיד תעלומה** (ברכות כ: ד"ה דרש) שהגם שמחוייב האדם לומר דבר בשם אומרו, אם שמע הלכה ביחד משני חכמים אינו מחוייב להזכיר שם שניהם יחדיו, וראייתו ממה שאמרו בברכות (כ:) דרש רב עזריא זמנין אמר ליה משמיה דרב אמי וזמנין אמר ליה משמיה דרב אסי, והרי רב אמי ורב אסי היו חבירים, ורב עזריא למד הלכה משניהם, והלכה ששמע משניהם פעמים שאמר בשם זה ופעמים בשם אחר.

ובמראית העין (חולין פד.) כתב **החיד"א** שנראה שרב אמי ורב אסי שניהם היו רבותיו של רב עזריא, וכמה פעמים שאמרו חידוש אחד, ולכן פעמים שרב אמי אמרה בשם אחד ופעמים בשם השני, וקמ"ל שמותר לעשות כן, שכבר נודע ששניהם קיימי בהדי הדדי וכשהזכיר אחד כאילו זכר עשה לשניהם בנעימים. וכתב בספר **מגדים חדשים** (ברכות שם) שמשמע מדברי החיד"א שרק בשמועות הנאמרות בשם רב אמי ורב אסי מותר להזכיר אחד מהם מהטעם שכתב החיד"א, אך בלאו הכי צריך להזכיר את שני החכמים. אך כתב המגדים חדשים שדעתו שבכל אופן מספיק שיזכיר שמו של אחד החכמים.

תובעת שבעלה לא יגרשה מחמת שהוציא עליה שם רע

בשו"ת שואל ונשאל (ח"ב אבהע"ז סי' ח) נשאל, הבא לגרש אשתו שניה והיא טוענת שהוציא עליה איזה לעז ושם רע בשקר, ומתיראת פן ע"י השם רע תהיה עגונה, והוא אומר שלא הוציא עליה כלום, ובאו עדים שאמר. ומזה תובעת שידור עמה זמן מה לבטל קול זה והוא אינו רוצה רק לגרש אם יכול הוא לגרשה או לישא אחרת בעל כרחא או לא.

וכתב, תשובה בלתי פתיחת ספר נראה פשוט שאם מן הדין יכול לגרשה בעל כרחא אינו מתעכב מצד זה שדיבר, שאם הוא קלקל הבית דין או הממשלה יענישוהו דאטו מי שהוציא שם רע ולעז על איזו בתולה ואלמנה יתחייב לישא אותה שלא לרצונו, ולא מצינו זה רק במוציא שם רע של בתולים על אשתו אך לא בשאר שם רע ולעז.

וגם **בכה"ג** שהוציא שם רע של בתולים מבואר **ברמב"ם** (נערה בתולה פ"ג) שלא חשיב שם רע רק אם היא נערה ויאמר שזינתה וכיוצא בזה אך בלא זה פטור. ומבואר שם שכל שפטור אם רצה לגרש מגרש.

וכ"ש למה שכתב בספר מצות השם שמדברי **הרמב"ם** נראה שלא ס"ל כהחינוך שכתב שגם בזמן הזה אסור לגרשה, אלא ס"ל דגם במוציא שם רע גמור אם רצה בזמן הזה לגרש מגרש, ע"ש. וכן מבואר מדברי הטור (אבהע"ז סי' קעז), וכן דעת מרן **בשו"ע** שהשמיט כל סעיפי דין זה לענין הגירושין לגמרי.

עוד דן שם אם אינו מגרשה, אם מותר לישא אשה אחרת [עייין בשו"ע אבהע"ז סי' א ס"י-יא דין חרם דרבינו גרשום, ואם פשטה הוראתו בכל הארצות]. וכתב, שכיון שבנידון דידן היא אשה שניה, וכתב **השו"ע** (אבהע"ז סי' קיט ס"ג) שאשה שניה אם שנאה ישלחנה, וכיון שבעלה אומר ששונא אותה והוא מוכן לתת לה את כל כתובתה, וגם פטרתו ע"י סופרי העיר ולפני רב העיר מהמזונות אם לא תקבל גיטה, וא"כ אין תלוי נישואי אשה אחרת בגירושי זו ודומה למי שיכול לספק צרכי שני נשים שיכול לישא אחרת. והגם שגם בכה"ג אנו משתדלים תמיד לעכבו מזה כל שאין הכרח בדבר הנה בנידון דידן כיון שהוא אומר שהיא שנואה לו וג"כ רב העיר אמר שאינם בשלום ולא נבנה ממנה והיא עצמה הסכימה לקבל גט ורק עתה חזרה בה הו"ל כמי שהוא מוכרח לישא אחרת דאין להכריחו לאדם למה שאינו יכול. ועוד שבנידון דידן היא אשה שניה היא וגרושת חבירו ולא שייך בזה דין הוצאת שם רע שאפילו בנערה וגירשה וחזר וקידשה אין נוהג בה דין זה כמבואר שם **בהרמב"ם**. ועל כן אין בזה שום מקום להסתפק שיכול לישא אחרת ואם אינה רוצה לקבל גיטה יהיה כסף כתובתה מעוקל ביד שלישי ופטור מהמזונות כמ"ש **הרשב"ש** (סי' תיא), וזה ברור.

יום שלישי ד חשוון

כתובות מה

לשון הרע על קטנים, או על חפצים

מוציא שם רע על הקטנה פטור וכו'. כתב **החפץ חיים** (לשון הרע כלל ח ס"ג) לפעמים שייך איסור לשון הרע, אפילו על קטן, כגון, לספר גנותו של יתום קטן, שמגדלן אותו אחרים בתוך ביתם, דעל ידי זה יוכל להסבב, שיגרשו אותו מאתם, וכן כל כהאי גונא, היכא שעל ידי ספורו יסובב להזיק להקטן או להצר לו על ידי זה. ואם מכון בספרו לסלק הנזקין, שבאין על ידי זה הקטן, ולהדריך אותו בדרך ישרה - מותר, אך צריך, שידע מתחלה בברור, שהספור הוא אמת, ולא למהר לסמוך על זה ששמע מפי אחרים. גם צריך לראות את הנולד על ידי ספורו, כי פעמים הרבה יוצא משפט מעקל מענינים כאלו.

ובבאר מים חיים (שם) כתב מה שציריתי ביתום ולא בשאר קטן משום שאין מצוי שיבוא הזיק או שאר דבר המיצר לקטן ע"י מה שמספרין גנותו, ואין הכי נמי אם הוא רואה שע"י דיבורו יסובב לו ריעותא דינו כיתום.

ובספר **שבט מנשה** (ס"ג יג) דן בנידון זה אם המספר לשון הרע על קטן עובר בלא תעשה או לאו, וכתב שיש להוכיח לנידון זה ממה שאמרו בערכין (טו). תניא, א"ר אלעזר בן פרטא, בא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן, ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה. ומשמע שאיסור לשון הרע שייך בכל דבר שהוא מן הבורא יתברך. והביא לזה עוד הוכחות, וכן דן שם להוכיח לזה ממה שפסק **הרמב"ם** (סנהדרין פכ"ו ה"א) שהמקלל את הקטן הנכלם לוקה. [אך עיין בטור (הו"ד בכס"מ שם) שגרס המקלל את הישן]

והנה **בחפץ חיים** (לשון הרע כלל ח ס"ז) כתב בשם היראים שכשם שאסור להוציא דבה על חברו - כן על חפציו אסור להוציא דבה. והוסיף החפץ חיים שדבר זה מצוי מאד, בעונותינו הרבים, שחונני אחד מוציא דבה על נכסי חנוני אחר וכל כהאי גונא מפני הקנאה, וזו היא לשון הרע גמורה מדאורייתא.

ויש להסתפק באם כוונת היראים לאסור דיבור על חפציו חבירו רק כשיש לו הזיק בכך, או שבכל אופן אין לדבר על נכסי חבירו. **ובאז נדברו** (חי"ד ס"ז אות יג) כתב **שמהרמב"ם** (דעות פ"ז ה"ה) מבואר שאינו איסור אלא א"כ גורם הזיק לחבירו. שכתב, אחד המספר לשון הרע בפני חבירו או שלא בפניו, והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו וכו' הרי זה לשון הרע. ומבואר שישוד האיסור הוא כשגורם הזיק בכך. אך כתב **באז נדברו** (שם) שמלשון היראים משמע שהוא איסור עצמי אף שאינו גורם נזק לאחר, וביאר זאת עפ"י דברי **התומר דבורה** (פ"ב) שצריך האדם לכבד הנבראים כלם, אחר שיכיר בהם מעלת הבורא אשר יצר האדם בחכמה, וכן כל הנבראים חכמת היוצר בהם, ויראה בעצמו שהרי הם נכבדים מאד מאד, שנטפל יוצר הכל החכם הנעלה על כל בבריאתם, ואילו יבזה אותם, חס ושלום, נוגע בכבוד יוצרם, והרי זה ידמה אל צורף חכם, עשה כלי בחכמה גדולה והראה מעשהו אל בני אדם והתחיל אחד מהם לגנותו ולבזותו, כמה יגיע מהכעס אל החכם ההוא מפני שמבזין חכמתו בהיותם מביזים מעשה ידיו, ואף הקב"ה ירע בעיניו אם יבזו שום בריה מבריותיו, ועיי"ש עוד מה שכתב בזה.

ובאז נדברו (שם) הוסיף להוכיח מהגמ' בעירובין (הנ"ל) שלשון הרע הוא גם במספר על עצים ואבנים, ולפ"ז גם על בהמה וכל החפצים הטבעיים יש איסור לשון הרע מצד עצמו. וסיים, ולדינא יש להתיישב עוד בזה, אמנם בחפצים המורכבים ע"י בתי חרושת יש בזה חשש הוצאת שם רע על הבית חרושת.

יום רביעי ה חשוון

כתובות מו

עני שקיבל צדקה משני אנשים מאתיים זוז בבת אחת

קיי"ל שאדם שיש לו מאתיים זוז לא יקח צדקה. ובשו"ת **תורה לשמה** (ס"ו שד) דן באופן שנוזדמן לעני ששני בני אדם נתנו לו כל אחד מאתיים בבת אחת שהושיטו אותם לו בבת אחת בכפו, אם הולכים אחר קבלת המעות שמקבל בבת אחת וקיי"ל אפילו אלף בבת אחת יטול, או שמא הולכים אחר הנותנים שהם גופים מוחלקים, והרי זה כאילו נטל מזה אחר זה, ונמצא שכבר יש לו מאתיים ולא יטול עוד.

וכתב. תשובה, איתא בקדושין (ז:) בעי רבא שתי בנותיך לשני בני בפרוטה מהו בתר נותן ומקבל אזלינן והאיכא ממונא או דילמא בתר ידידהו אזלינן והא ליכא תיקו, ע"ש.

ועוד איתא בבבא מציעא (צו.) בעי רמי בר חמא שאל שתי פרות לעשות בהם פרוטה מהו מי אמרינן זיל בתר שואל ומשאל איכא, או דילמא זיל בתר פרות וכל חדא וחדא ליכא ממונא, ואסיק בתיקו.

ועוד איתא בסוגיין, בעי רבי ירמיה שכן בקרקע מהו, בפחות משוה פרוטה מהו, שניהם בפרוטה מהו. ופירש **רש"י** אם תמצא לומר שכן בפחות משוה פרוטה דאינו חייב לרבי יהודה דאינו ממון, שניהם בפרוטה דלגבי ידידה הוציא פרוטה מהו, אי אזלת בתר ידידה והא איהו אפיק ממונא וחייב, או דילמא כיון דלגבי כל חד מנייהו ליכא אלא חצי פרוטה דאינו ממון אינו חייב, וגם בעי"א זל לא אפשר.

נמצא צדדי השאלה שלכם דמו להנך ספיקי דהש"ס, והדבר הוא בספק אך נידון שלכם אינו איסור תורה, ורק הוא תקנת חכמים וספיקו לקולא, והמחמיר תבא עליו ברכה.

אב שאוסר על בנו לעבוד

בשו"ע (יו"ד ס"ו רמ"ה) נפסק שחייב אדם לכבד אביו ואמו בגופו, אע"פ שמתוך כך בטל ממלאכתו ויצטרך לחזור על הפתחים. ודוקא כשיש לבן מזונות לזו באותו יום, אבל אם אין לו אינו מחוייב לבטל ממלאכתו ולחזור על הפתחים.

והנה בהגהות **מצפה איתן** (קדושין לב. ד"ה מאי) כתב לחדש שהבן צריך לשמוע בקול אביו כשאומר לו להיבטל ממלאכה רק כשיש לאב הנאה מכך אך אם אין לאב הנאה מכך אינו חייב לשמוע בקולו.

והביא ראייה לחידושו ממה שהוכיחו בסוגיין שמעשה ידי הבת לאביה שהרי אם לא כן כיצד יכול לבטלה ממעשי ידיה כשמוסרה לחופה. ולכאורה יש להקשות על דברי הגמ' ממה שמבואר בקדושין (שם) וכמובא לעיל שכן נפסק **בשו"ע** שבן חייב לשמוע בקול אביו כשאומר לו להיבטל ממלאכתו. ומוכרח שכל זה אמור רק כשהאב אומר לבנו להיבטל ממלאכתו ויש לו טעם לכך, אבל אם אומר לו סתם בלא טעם שיבטל ממלאכתו אין הבן חייב לשמוע בקול אביו ולפ"ז מבואר שבסוגיין הוכיחו מכך שאב רשאי למסור את בתו לחופה בכל אופן ואפילו שאין לו הנאה מכך שאז אין בזה חובת כבוד אב, ומוכרח שמעשי ידי הבת לאב.

וכיסודו של **המצפה איתן** נקט גם **המקנה** (קדושין לא:), ובספר **סביב ליראיו ליראים** (מצוה נו אות ה) דחה את הראיה, אבל הסכים לעיקר הדין מטעם אחר, שאין האב רשאי להפסיד ממון הבן, ונחשב רשע, ואין צריך לכבדו בזה.

התחייבויות החותן לחתנו שנעשה סוחר, וכיבוד שניתן בטעות

בסוגיין מבואר דעת ר' אלעזר בן עזריה שאם מת החתן קודם שכנס את הכלה אינו מתחייב בתוספת כתובה כיון שלא כתב לה את התוספת אלא על מנת לכונסה. ובתוס' (ד"ה שלא כתב) הקשו שאם כן המוכר לחבירו פרה והפרה ממה קודם שהספיק לעבוד בה, אנו סהדי שלא על מנת כן לקחה טא"כ יתבטל המקח, ותירצו התוס' שיש לחלק שבלוקח בהמה אנו סהדי שמכניס עצמו לספק ששמא תמות הבהמה משא"כ במארכ אשה שאינו חושש כל שהביא תמות ואם היה חושש לא היה מארסה. מדברי תוס' אלו, דנו הפוסקים להוכיח בכמה מקומות לגדרי אומדנא.

בדברי גאונים (כלל נה ס"י יב) כתב בשם שו"ת הרד"ם בד"ן מי שנתחייב לתת לבתו וחתנו מזונות ג' שנים, ובאמצע הזמן טוען האב שלא נתחייב במזונות אלא משום שחשב שחתנו ישב וילמד ועתה שנעשה סוחר אדעתא דהכי לא נתחייב, והעלה הרד"ם שאין טענתו טענה, עיי"ש.

ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קכד) נשאל באחד שהניח עזבונו, לתת לעלמה אחת בשעה שתנשא לאיש כמה מאות בשביל בגדי החתונה, ואח"כ נשמע שברצון העלמה לעשות לה בגדים ממשי דק ובגדי פריצות שנראית מגולה, ויען שהמנוח היה ירא שמים, דנו הרבנים שבוודאי לא היה כוונתו על זה. והשיב הדובב מישרים שהולכים אחר האומדנא, עיי"ש.

והנה הפוסקים דנו באדם שכיבד מוהל ואמר לו שיתן לו למול את בנו ולבסוף מצא מוהל חסיד יותר אם יכול לחזור בו או לא. ובספר הזכרונות (מצות מילה עשה ב פ"א) כתב, אם אמר האב לאחד אפילו קודם שנולד הבן שאם יוולד לו בן יהיה הוא מוהל אסור לו לחזור משום שארית ישראל לא יעשו עולה וגו', ומוותר לקרותו רשע. אם לא שהיה בטעות כגון שחשב שהוא לא יהיה בעת המילה בביתו ונזדמן שהוא בביתו, (כן כתב רבי יעקב עמדין), או שבא לו אוהבו או אדם צדיק דאנו סהדי דאילו הוה מתחילה לו היה מכבד רשאי לחזור.

ובכל ענין אם חזר בו אף על פי שעשה שלא כד"ן מכל מקום חזרתו מועלת ואפילו קנין אין מועיל דהוי קנין דברים. אבל אם נשבע לו אפילו קודם שנולד בכל גוונא כופין אותו לקיים שבועתו. מיהו אם יש לו היתר על השבועה וכן כשנזדמן אוהבו או צדיק או הוא עצמו כנ"ל רשאי להתיר שבועתו.

ואם נתן לאחד ולא היה בעיר וחשב שלא יהיה גם בעת המילה וכיבד לאחר, ואחר כך בא הראשון ימהלנו הראשון דודאי לא הדר מיניה.

ובשו"ת אבן ישראל (ח"ז סי' לו) האריך בנידון זה והביא בשם הט"ז שאם נזדמן לאדם מוהל חסיד וצדיק יותר, אף שכבר כיבד למוהל אחר, יכול לחזור בו, ומפני שהיו כיבוד בטעות ואנו סהדי שאדעתא דהכי לא היה מכבדהו. וכתב, שכן הדין גם בעובדא שכיבד לאחד להיות מוהל בערב שבת, ואמר לו שאינו יכול להיות כאן בערב שבת, וכיבד לאחר, ולבסוף הברית נדחתה, יכול לחזור בו דהוי אומדנא ברורה.

כפתור

הכל לפי המבייש והמתבייש

'זכור את אשר עשה ה' למרים' (דברים כד ט) הכל לפי המבייש והמתבייש, שמרים היתה חשובה אחת מכל העולם, שהיה הבאר לכל ישראל בזכותה, וגם סיכנה את עצמה להציל את משה מן היאור, וגם בדיבורה לא נתכוונה לגנותו של אחיה ח"ו, ואעפ"כ לא הועילו לה כל זכויותיה.

(חפץ חיים, כי תצא)

סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי

'ויפרץ האיש וכו' ויהי לו צאן רבות וכו' (בראשית ל מג) הנה לא הזכיר הכתוב בקר, וראינו ששלח לעשו ויהי לי שור וכו' (בראשית לב ו), וגם כן ויחץ את הבקר (בראשית לב ז), וגם שלח מנחה לעשו פרות ארבעים ופרים עשרה (בראשית לב טז). ואם נאמר דקנה אחר כך בקר, צריך לדעת למה לא קנה מקודם. והנראה דהנה אמרו בגמרא (יבמות טז.) בהך עובדא שאמר בן הרכינס לרבי עקיבא אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם וכו', ועדיין לא הגעת לרועי בקר, השיב רבי עקיבא אפילו לרועי צאן. נשמע מזה דיותר יש בקיאות ואומנות ברעיית בקר מרעיית צאן, דלרעיית צאן לא צריך נטירותא, רק לבל ירעו בשדות אחרים, מה שאין כן בקר צריכין נטירותא לבל ינגחו אדם ובהמה, וסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי. (כתובות מא.) והנה לרעיית צאן אם יולכים למרעה אחר המדבר שם אינם מצויים שדות, יצא מחשש ההיזק, מה שאין כן בקר, גם במקום הפקר צריכים שמירה לבל ינגחו שור רעהו המצוי גם כן במדבר מקום מרעה. והנה יעקב לא רצה לרעות בבקרי לבן, כי חשש פן יעשו איזה היזק, ולכן לא ירצה לשלם, והנה היה יכול להשתמט ולומר שאינו בקי בטוב המרעה השייך לבקרים, שאינו יודע המרעה הטוב להם וכיוצא, כי זה הוא אומנות יותר מרעיית צאן כדנשמע מדברי הש"ס. ומשום הכי שמר את עצמו יעקב שלא יקח גם לעצמו בקר, כי אז יחרץ לבן את לשונו הנך בקי ברעיית בקר, על כן שמר את עצמו ולא קנה בקר עד שנפטר מלבן, אז קנה כי אם יעשו איזה היזק לשלם. ומלמדינו התורה ענין שמירת יעקב את עצמו לבל יהיה היזק לשום אדם בסיבתו, והבן.

(אגרא דכלה, וישלח)

וענשו אותו זה ממון ויסרו אותו זה מלקות

וטעם 'וענשו אותו מאה כסף' (דברים כב יט) אחרי המלקות הנדרש מ'ויסרו אותו' (כתובות מו.) כי המנהג לכתוב לכתוב מוהר חמשים כסף, והנה זה הוציא עליה שם רע בעבור ששנאה ורצה להוציאה בלא כלום, ולכן ענשו הכתוב במאה כסף, כי התורה תעניש בכפל, כענין 'שנים ישלם' (שמות כב א) אע"פ שהכתובה מדבריהם, למי שיתנה עמה, או ישאנה סתם, אבל המנהג היה לכתוב מוהר לכתובות, כמו שנאמר (שם טז) 'כמהה הבתולות' והרוב יעשו כן ואם לא היתה כתובה לאשה הזאת, למה ישלם עליה עלילות דברים מפני שבא עליה ושנאה, יכתוב לה גט ויפטר ממנה, דכתיב (מלאכי ב טז) 'כי שאל שלח'.

(רמב"ן, דברים כב יט)

ללמוד וללמד

"כשלהן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"
(שמות כ"א ב')

Renew Your Commitment!
Declare Your Allegiance to Torah by

Subscribing to ש"ס מתיבתא &
מושנה ברורה המבואר

Call (405) 244-4000 Box#791
From a fax machine only to receive an application
and all pertinent information.
Or, send an e-mail to: oiz@gmail.com
טל: 845-354-2618

כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה

הש"ס שמאיר את עיני ישראל

מהדורה חדשה של ש"ס עוז והדר בגודל בינוני

בימים אלו יצאה לאור מהדורה חדשה של הש"ס
המפואר מבית עוז והדר בגודל בינוני.

לש"ס עוז והדר מעלות רבות:

הש"ס נערך בעמל וביגיעה של תלמידי חכמים מופלגים
במשך עשרים שנים, בש"ס אלפי קטעים ושורות
מדפוסים ישנים וכתבי יד. עשרות חיבורים והגהות
מגדולי האחרונים, מאות אלפי ציונים ומראי מקומות
בגמרא ובמפרשים.

כידוע ש"ס עוז והדר עולה על שולחנם של גדולי ישראל
שליט"א, לאחר שהסכימו עליו. סוגיות רבות הועלו
והוכרעו על שולחנם של גדולי הדור שליט"א, לטובת
הלומדים הוכנסו בש"ס כל המעלות והשיפורים.

במהדורה הושקעה יגיעה עצומה כדי לחפש אחר כל
שיבוש.

חידושי המהרש"א מובאים בהדפסה מאירת עיניים,
תורת המהרש"א על הסוגיא ערוכה לפני הלומד על גבי
יריעת גיליון אחת.

לראשונה נערך הרי"ף ונושאי כליו בתיקון מאות אלפי
טעויות, חידושי המהר"ם מלובלין מחולקים לשני טורים
כדי להקל על הלומדים. בש"ס אלפי הגהות והערות
מגדולי האחרונים הפותחים שער כפתחו של אולם
להיכלם של רבותינו המחברים.

הפורמט הבינוני בגובה של 31 ס"מ.

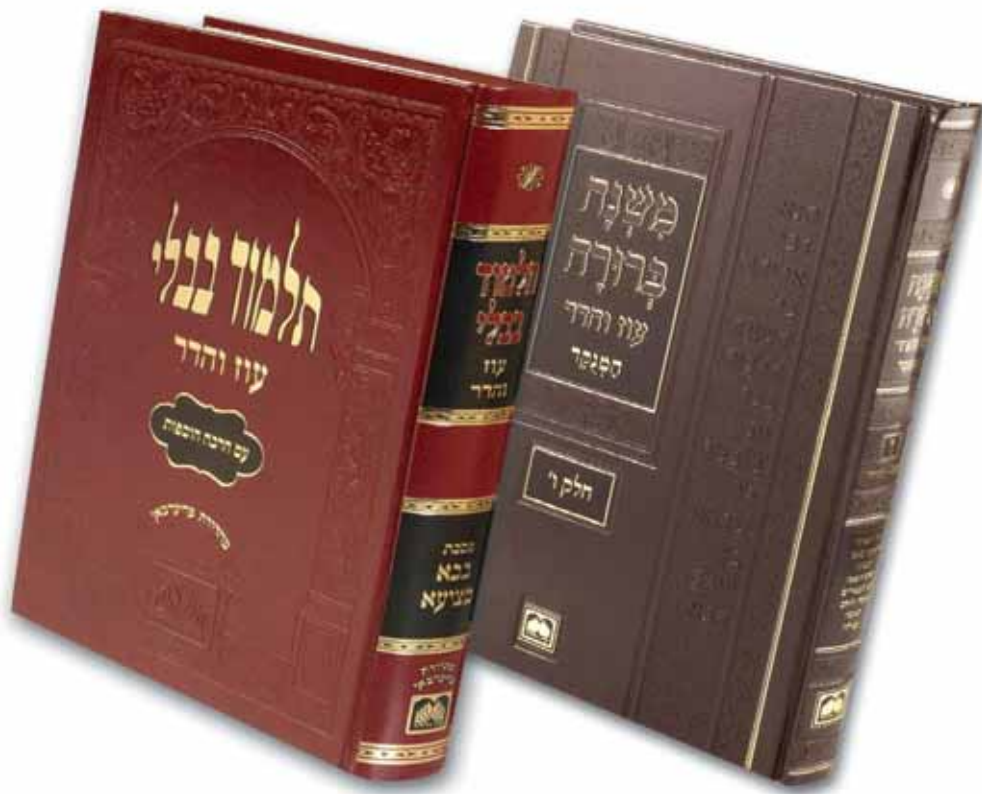
המהדורה החדשה הודפסה על נייר איכותי ומשובח
תוצרת חוץ.

להזמנות: 1800-22-55-66

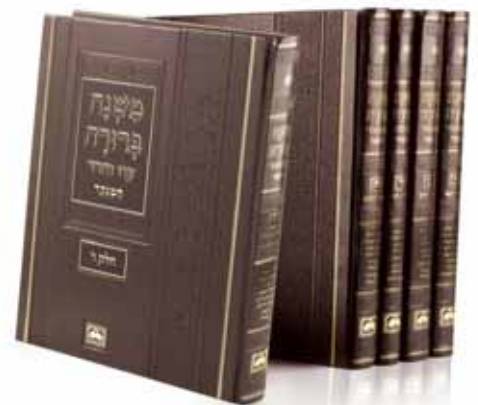
ניתן להשיג גם בחנויות המובחרות.

הש"ס של כל גדולי ישראל, הש"ס של כלל ישראל

מעשה גם 'סדר הלכה' במשנה ברורה 'עוז והדר'

מזה שנים שכל בן ישיבה, לומד תורה, יודע שאין כמו לימוד תורה בגמרא "עוז והדר", לימוד מתוק, לימוד עם הבנה, לימוד עם בהירות, והעיקר לימוד לאמיתה של תורה! מעשה יוכל כל בחור, אברך, יהודי לומד תורה, ללמוד גם הלכה במשנה ברורה "עוז והדר", ספר ההלכה שהוא חובה בכל בית מדרש ובכל בית יהודי, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא!

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

